

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Scenariusz zajęć

nr **5**

Autor: Jarosław Chodźko

Temat: Cele szczytu państw NATO
- wystawa plakatów

Poziom: IV etap edukacyjny, szkoła
ponadgimnazjalna, klasy II lub III,
poziom rozszerzony

Cele

- Uczeń rozpoznaje problemy w skali lokalnej, krajowej, europejskiej i globalnej oraz szuka ich rozwiązania; rozumie złożoność problemów społecznych i politycznych; dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.
- Uczeń przedstawia związki między swoim życiem a sytuacją społeczności lokalnej, sytuacją Polski, Europy i świata; wyjaśnia złożoność zjawisk społecznych, politycznych, ekonomicznych i kulturowych; uwzględnia perspektywę globalną w interpretacji tych zjawisk.

Uwaga: szczegółowy opis możliwych do wybrania celów i treści nauczania wynikających z obowiązującej podstawy programowej zawiera **Załącznik 1**.

Na co uczeń powinien zwrócić uwagę (tzw. *Nacobezu*)

Nauczysz się:

- wyjaśniać jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy,
- wyjaśniać jaką rolę pełni szczyt NATO w strukturze sojuszu,
- oceniać znaczenie NATO jako regionalnego i globalnego systemu bezpieczeństwa i współpracy,
- oceniać wpływ członkostwa w NATO na pozycję międzynarodową i poziom bezpieczeństwa Polski,
- wykorzystywać metodę drzewka decyzyjnego w procesie podejmowania decyzji,
- wyjaśniać pojęcia: Rada Północnoatlantycka i jej kompetencje.

Pytanie kluczowe: *W jaki sposób NATO może zapewnić nam bezpieczeństwo?*

Czas: 3-4 h

Materiały:

Co najmniej 10 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu przez 2 h zajęć.

Dostęp do komputera, rzutnika i ekranu lub multitablecy przez 1-3 h zajęć.

Mapy polityczne: Świat, Europa, Azja, Afryka. Atlasy geograficzne lub historyczne.

Papierowe: losy do losowania – 3 komplety z numerami od 1 do 5.

Kartki do głosowania w kolorach: czerwony, żółty, zielony – 30 kompletów.

Wzór tabeli: Drzewko decyzyjne. **Załącznik 2. Materiał pomocniczy.**

Papier w formacie A1 – 5 egz.

Markery w 3 kolorach – 5 kompletów.

Taśma do tapet.

Miejsce:

Szkolna pracownia komputerowa (2 h)

Sala lekcyjna z możliwością swobodnego przesuwania stolików (1-2 h)

Metody:

Analiza materiałów źródłowych, analiza problemu metodą drzewka decyzyjnego, opracowanie i wystawa plakatów, prezentacje, dyskusja.

Wskazówki metodyczne

Realizacja scenariusza wymaga praktycznego stosowania zasad konstruktywizmu w dydaktyce, a w tym konsekwentnego zastosowania elementów oceniania kształtującego. Oznacza to, że na zajęciach dominującą rolę odgrywa wysoka aktywność i samodzielność zespołów współpracujących ze sobą uczniów. Rolą nauczyciela jest pomoc organizacyjna i moderowanie zachodzących procesów uczenia się uczniów, poprzez pomoc w formułowaniu pytań właściwych z punktu widzenia efektywnej realizacji celów zajęć oraz w ewaluacji.

Rezultatem takiego podejścia może być sytuacja, w której działania uczniów obejmą cele/wymagania i treści wykraczające poza założenia zaplanowane przez nauczyciela. Pomocna w takim wypadku może być, na etapie przygotowań do zajęć i ich ewaluacji, **szczegółowa analiza wymagań podstawy programowej WOS poziomu rozszerzonego na IV etapie kształcenia**. Możliwy jest elastyczny wybór spośród możliwych szczegółowych celów i treści podstawy programowej tych, które pozwolą na realizację głównych celów nauczania przedmiotu. Przykład takiej analizy zawiera **Załącznik 1**.

Ze względu na ograniczoną liczbę godzin WOS w planie nauczania, niektóre z zaplanowanych zagadnień można zrealizować na lekcjach geografii i informatyki, których zakresy podstawy programowej korelują z tematyką zaplanowanych w scenariuszu wymagań i treści. Wymaga to odpowiedniego skoordynowania planu zajęć we współpracy z nauczycielami tych przedmiotów.

Z zasadami organizacji zajęć z wykorzystaniem metody drzewka decyzyjnego wraz ze wskazówkami metodycznymi można zapoznać się analizując wskazane poniżej **Źródła 6**.

Należy zadbać o to, aby uczniowie samodzielnie wyszukujący informacje wykorzystali do prowadzonych analiz aktualne, wiarygodne i rzetelne źródła naukowe dotyczące tematu. Użyteczne w tym zakresie może być opracowanie autorstwa **Roberta Kupieckiego** pt. **Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego** wskazane poniżej jako **Źródło nr 7**.

Przebieg zajęć

Lekcja 1 w pracowni komputerowej

Wprowadzenie

1. Wyjaśnienie uczniom, że lekcja rozpoczyna cykl 3-4 lekcji, którego rezultatem będzie wystawa plakatów ilustrujących problemy, przed którymi obecnie stoi NATO oraz dyskusja poświęcona przyszłości NATO.
2. Pogadanka heurystyczna dotycząca roli NATO w zapewnieniu bezpieczeństwa światowego (5 minut)
Pytania pomocnicze:
  - *Kto i w jaki sposób podejmuje kluczowe decyzje w NATO?*
  - *Jakie są przykłady działań NATO na rzecz bezpieczeństwa na świecie?*
  - *Czy Wojsko Polskie uczestniczy w działaniach NATO? Wskaż na mapie – gdzie? Kiedy?*
  - *Czy ktoś z osób wam znanych uczestniczył w misji wojskowej sił sojuszniczych NATO? Kto? Wskaż na mapie – gdzie? Kiedy? W jakiej roli? Dlaczego?*
3. Wspólne z uczniami sformułowanie pytania kluczowego i zagadnień, na które należy zwrócić szczególną uwagę (w/w Nacobezu). (10 minut)

Pytanie kluczowe: *W jaki sposób szczyt NATO w Warszawie może zapewnić nam bezpieczeństwo?*

Pytanie pomocnicze: *Czego powinniśmy się dowiedzieć, aby udzielić odpowiedzi na pytanie kluczowe?*

Przykłady zagadnień, które należy wyjaśnić:

1. *Jakie są cele i wartości sojuszu NATO?*
2. *Kto podejmuje kluczowe decyzje polityczne w NATO? Kto dowodzi wojskami sojuszniczymi NATO?*
3. *Do jakich wyzwań współczesności i przyszłości powinny przygotować się struktury NATO?*
4. *Jakie są zakładane efekty szczytu NATO w Warszawie?*
5. *Jak przygotować się do rozwiązywania problemów metodą drzewka decyzyjnego?*

Sprawdzenie poprzez głosowanie tzw. metodą świateł (kolorowe kartki), w jakim stopniu uczniowie zrozumieli cele zajęć, czyli to, czego mają się nauczyć.

Praca w zespołach (25 minut)

1. Wyjaśnienie, że celem pracy zespołów będzie opracowanie krótkiej prezentacji komputerowej (maksymalnie 3 slajdy), która będzie zaprezentowana w klasie.
2. Zdefiniowanie kryteriów oceny prezentacji np.: rzeczowość, czytelność, zwięzłość.
3. Wylosowanie spośród uczniów 10 zespołów 2-3-osobowych za pomocą przygotowanych ponumerowanych losów z numerami 1-5.

4. Przydział poszczególnym zespołom po jednym z opracowanych zagadnień wg zasady, że zespoły, które wylosowały ten sam numer, opracowują to samo zagadnienie np. zespoły z nr 2 opracowują zagadnienie 2.
5. Wyjaśnienie, że do opracowania prezentacji grupy mogą wykorzystać wiedzę posiadaną przez członków zespołu oraz materiały z sieci Internet, a także materiały wskazane przez nauczyciela (patrz: Źródła)
6. Wyjaśnienie, że ocena efektów pracy grup będzie miała charakter koleżeński i kształtujący. Oznacza to, że uczniowie dokonają samodzielnie i wzajemnie oceny swoich prac, wskazując koleżankom i kolegom z grup o tym samym numerze na zalety wykonanych prezentacji oraz sposoby, jak należy poprawić lub uzupełnić prezentację.
7. Wyjaśnienie, że na wykonanie zadań grupy mają około 20 minut.
8. Sprawdzenie poprzez głosowanie tzw. metodą świateł (kolorowe kartki), w jakim stopniu uczniowie zrozumieli powyższe instrukcje dotyczące kryteriów oceny prezentacji oraz zasad oceny koleżeńskiej.
9. W trakcie pracy zespołów zadaniem nauczyciela jest uważne obserwowanie rezultatów pracy zespołów w postaci powstających prezentacji oraz treści i formy ocen koleżeńskich formułowanych przez uczniów. Uwagi nauczyciela powinny odnosić się głównie do rażących błędów merytorycznych oraz naruszeń ustalonych zasad oceny. Zaobserwowane błędy i naruszenia zasad powinny posłużyć uczniom do skorygowania działań w kolejnej próbie rozwiązania problemu.

Podsumowanie (5 minut)

Wyjaśnienie zadania domowego

Dokonajcie ulepszeń prezentacji opracowanych w trakcie zajęć w oparciu o uwagi kolegów i koleżanek oraz przyjęte kryteria oceny prezentacji.

Przygotujcie krótkie 5-minutowe wystąpienie przedstawiciela swojego zespołu, które zostanie zaprezentowane przez wylosowany zespół na kolejnej lekcji.

Lekcja 2 w pracowni komputerowej

Wprowadzenie (5 minut)

Przypomnienie uczniom, że lekcja stanowi kontynuację cyklu 3- 4 lekcji, którego rezultatem będzie wystawa plakatów ilustrujących problemy, przed którymi obecnie stoi NATO oraz dyskusja poświęcona przyszłości NATO.

Przypomnienie celów zajęć.

Prezentacje dorobku zespołów (25 minut)

1. Zaprezentowanie na forum klasy, w 5-minutowych wystąpieniach, przez wylosowane zespoły o numerach 1-5, poprawionych na poprzednich zajęciach prezentacji.
2. Ocena kształtująca sformułowana przez pozostałych uczniów w trakcie zajęć, zgodnie z przyjętymi zasadami i kryteriami.

Pytania pomocnicze

- *Co świadczy o tym, że prezentacja jest rzeczowa, czytelna i zwięzła*
- *Czy sposób zaprezentowania dorobku przez przedstawiciela grup się podobał? Jeśli nie to dlaczego?*
- *Co można było zrobić lepiej i w jaki sposób?*

3. Uzgodnienie sposobu i zasad umieszczenia i udostępnienia prezentacji opracowanych przez uczniów na bezpiecznej ogólnodostępnej platformie sieciowej (szkolny serwer/intranet, chmura). Zachęcenie do wykorzystania zebranych prezentacji do wykonania zadania domowego i przygotowania się do dyskusji związanej z tematem prezentacji. (5 minut)

4. Sprawdzenie poprzez głosowanie tzw. metodą świateł (kolorowe kartki), w jakim stopniu uczniowie zrozumieli powyższe instrukcje dotyczące sposobu wykonania zadania domowego.

Podsumowanie (5 minut)

Wyjaśnienie zadania domowego:

Korzystając z dostępnych źródeł, doniesień prasowych oraz zasobów materiałów i prezentacji wykonanych przez koleżanki i kolegów przygotuj się do wzięcia udziału dyskusji na temat: W jaki sposób szczyt NATO w Warszawie może zapewnić nam bezpieczeństwo?

Sprawdzenie poprzez głosowanie tzw. metodą świateł (kolorowe kartki), w jakim stopniu uczniowie zrozumieli powyższe instrukcje dotyczące sposobu wykonania zadania domowego.

Lekcja 3 w sali szkolnej wyposażonej w komputer, rzutnik, ekran, multitablecę

Wprowadzenie (5 minut)

Przypomnienie uczniom, że lekcja stanowi kontynuację cyklu 3-4 lekcji, którego rezultatem będzie wystawa plakatów ilustrujących problemy, przed którymi obecnie stoi NATO oraz dyskusja poświęcona przyszłości NATO. Przypomnienie celów zajęć.

Organizacja i przeprowadzenie debaty (30 minut)

1. Zapisanie na tablicy tematu wystawy i dyskusji:

W jaki sposób szczyt NATO w Warszawie może zapewnić nam bezpieczeństwo?

2. Wspólne z uczniami ustalenie problemów, jakie należy podjąć opracowując drzewka decyzyjne np.:
  - NATO wobec terroryzmu
  - NATO wobec kryzysu migracyjnego w Europie
  - NATO wobec wojny na Ukrainie
  - NATO wobec konfliktu w Syrii
  - NATO wobec agresywnej polityki Rosji

- Wykonanie plakatów w postaci drzewka decyzyjnego w 5 zespołach wylosowanych dowolną metodą. Opis metody drzewka decyzyjnego opisano szczegółowo np. w Źródle 6. Zawieszenie plakatów na ścianach.
- Samooceń i ocen koleżeńską plakatów wykonanych w grupach, dyskusja w grupach nad oceną jakości plakatów z wykorzystaniem tabeli zamieszczonej poniżej.

OCENA PLAKATÓW	
UDAŁO SIĘ	TRZEBA ZMIENIĆ

- Poprawione przez uczniów i nauczyciela plakaty można pozostawić na ścianach pracowni, tak aby inni uczniowie mogli zapoznać się z ich treścią.

Podsumowanie (5 minut)

1. Omówienie doświadczeń uczestników dyskusji panelowej i ewaluacja cyklu zajęć

Po zakończeniu debaty można poprosić grupy uczestników o dokonanie samooceny i podsumowanie zdobytych doświadczeń poprzez dokończenie sformułowania rozpoczętych zdań:

Zrozumieliśmy, że ...

Potrafimy lepiej ...

Nauczyliśmy się ...

Z uczestnikami, można dodatkowo przeprowadzić dyskusję podsumowującą ich doświadczenia udziału w zajęciach z wykorzystaniem wybranych pytań pomocniczych.

- Które plakaty były udane i dlaczego?
- Co ułatwiało a co utrudniało przygotowanie i analizowanie treści plakatów?
- Jakich przekonujących argumentów i kontrargumentów używano, uzasadniając proponowane rozwiązania problemów?
- Wobec których argumentów trudno było zająć jednoznaczne stanowisko? Co było przyczyną?
- Jak można sobie radzić w takich sytuacjach, gdy trudno jest zaakceptować, różniący się od naszego, punkt widzenia kogoś innego?
- Jakie stereotypy pojawiały się w prezentowanych opiniach?
- Czy istotne jest, byśmy próbowali osiągnąć społeczne porozumienie w ważnych dla obywateli państw członkowskich NATO sprawach? Dlaczego?
- Czy uczestnicy dyskusji panelowej mieli możliwość zrozumienia zadań szczytu NATO w Warszawie?

- Czy uczestnicy i obserwatorzy dyskusji pozyskali wiedzę na temat przyczyn i możliwych skutków udziału Wojska Polskiego w misjach NATO?
- Czy metoda drzewka decyzyjnego okazała się przydatna w analizie problemów?
- W jaki sposób należy przygotować się do kolejnej dyskusji, aby przekonać publiczność do swoich racji?

Źródła

Publikacje prasowe i doniesienia badawcze

1. „Szczyt NATO w Warszawie musi być uniwersalny i decyzyjny”
<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,46,szczyt-nato-w-warszawie-musi-byc-uniwersalny-i-decyzyjny.html>
2. „NATO musi reagować na zmieniającą się sytuację i patrzeć w przyszłość”
<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,45,nato-musi-reagowac-na-zmieniajaca-sie-sytuacje-i-patrzec-w-przyszlosc.html>

Poradniki metodyczne

3. Ewa Bobińska: *W labiryncie organizacji – struktura NATO*. Scenariusz lekcji WOS. Polska w NATO. Pakiet edukacyjny. Wyd. CODN, Warszawa 2002, s.153.
4. Jarosław Chodźko: *Wolna myśl we wspólnej radzie*. Scenariusz lekcji WOS. Polska w NATO. Pakiet edukacyjny. Wyd. CODN, Warszawa 2002, s.161.
5. Tamara Olszewska. *Polskie Wojsko w misjach międzynarodowych*. Scenariusze lekcji. Next-Film, <http://docplayer.pl/6347538-Pakiet-edukacyjny-polscy-zolnierze-w-iraku-afganistanie-dawnej-jugoslawii-jestem-polakiem-europejczykiem-obywatelem-swiata.html>
6. Edyta Brudnik i inni, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących* Cz. 1. i 2., Kielce, Oficyna Wydawnicza Nauczycieli, Wydaw. JEDNOŚĆ, 2002 i 2003.

Publikacje naukowe i popularno-naukowe

7. Robert Kupiecki; *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2016.
Rozdział 2 - NATO po 1989 roku. Operacje NATO,
Rozdział 3 - Polska w NATO, Szczyt NATO w Warszawie
8. Michał Feliksiak, *Zagraniczne misje wojskowe w opinii Polaków. Komunikat z badań. Centrum Badania Opinii Społecznej CBOS*. Warszawa 2008. http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2008/K_076_08.PDF
9. Samuel P. Huntington, *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, Wyd. MUZA SA, 2005.

Załącznik 1

ANALIZA I WYBÓR CELÓW I TREŚCI NAUCZANIA UŻYTECZNYCH DO ZAPLANOWANIA DYSKUSJI nt. CELÓW I USTALEŃ SZCZYTU NATO W WARSZAWIE

WYBRANE FRAGMENTY PODSTAWY PROGRAMOWEJ PRZEDMIOTU WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE, IV etap edukacyjny, poziom rozszerzony

CELE KSZTAŁCENIA WYMAGANIA OGÓLNE	OPIS CELU / WYMAGANIA	TREŚCI NAUCZANIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE (drukiem wytłuszczonym - treści ujęte w scenariuszu)
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski; wyraża i uzasadnia własne zdanie w wybranych sprawach w formie ustnej i pisemnej na różnych forach publicznych; przedstawia i uzasadnia poglądy odmienne od własnych.	14. Środki masowego przekazu. Uczeń: 7) krytycznie analizuje przekazy medialne, oceniając ich wiarygodność i bezstronność oraz odróżniając informacje od komentarzy; 8) ocenia zasoby Internetu z punktu widzenia rzetelności i wiarygodności informacyjnej; świadomie i krytycznie odbiera zawarte w nich treści.
II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	Uczeń rozpoznaje problemy w skali lokalnej, krajowej, europejskiej i globalnej oraz szuka ich rozwiązania; rozumie złożoność problemów społecznych i politycznych; dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Uczeń: 5) rozpoznaje przejawy ksenofobii, antysemityzmu, rasizmu i szowinizmu i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom. 7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Uczeń: 2) porównuje różne modele polityki wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów; 3) wyjaśnia, dlaczego w Europie integracja imigrantów z państw pozaeuropejskich rodzi trudności; ocenia sytuację imigrantów w Polsce; 4) omawia na przykładach przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami; 5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej. 8. Kultura i pluralizm kulturowy. Uczeń: 6) wyjaśnia, na czym polega i skąd się bierze pluralizm kulturowy współczesnego społeczeństwa; analizuje konsekwencje tego zjawiska; 7) rozróżnia tolerancję od akceptacji; ocenia ich znaczenie dla życia społecznego;

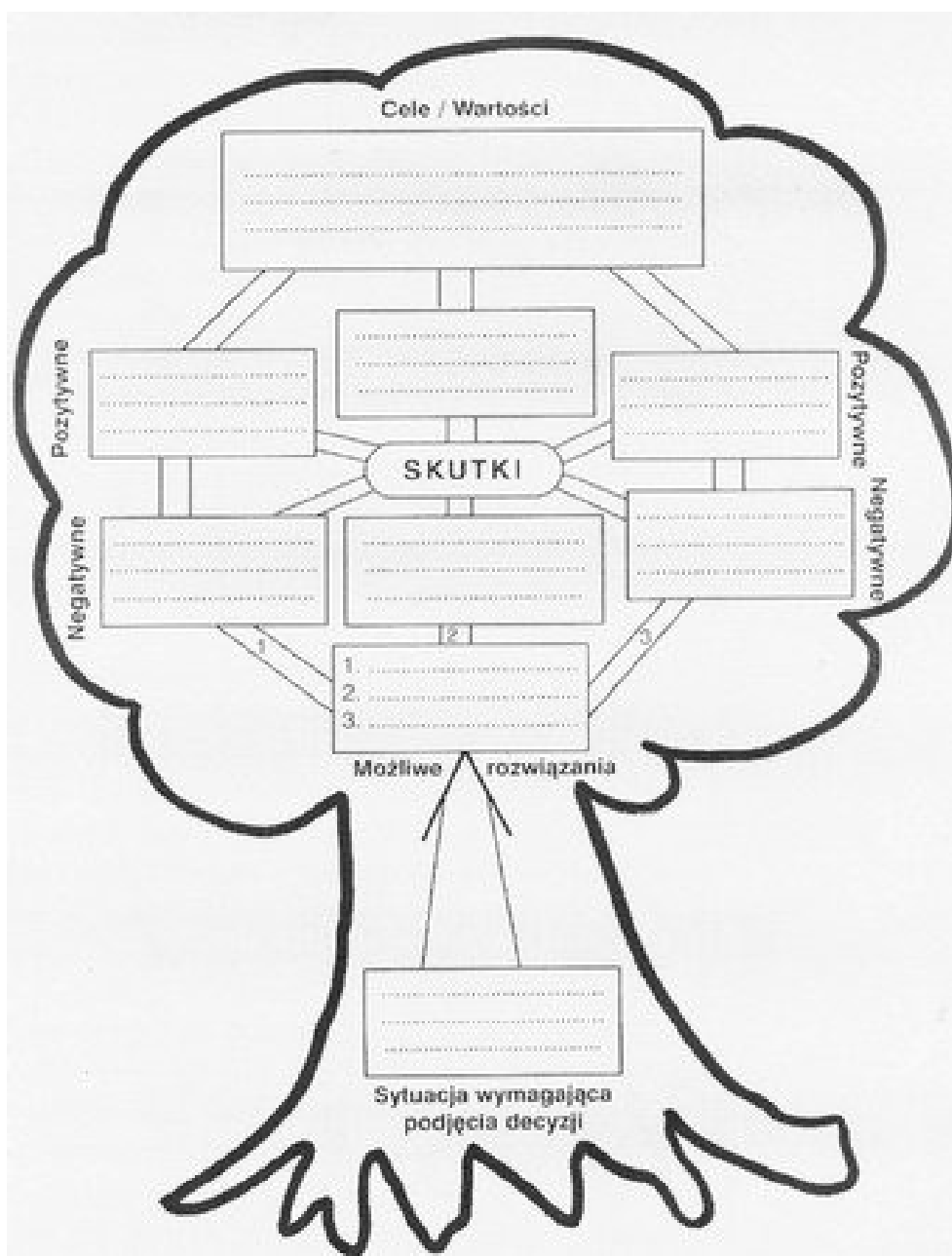
III. Współdziałanie w sprawach publicznych.	Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich; sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego; zna i stosuje zasady samoorganizacji i samopomocy.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Uczeń: 6) ocenia wpływ członkostwa w NATO na pozycję międzynarodową i poziom bezpieczeństwa Polski.
IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	Uczeń rozumie demokratyczne zasady i procedury i stosuje je w życiu szkoły oraz innych społeczności; rozpoznaje przypadki łamania norm demokratycznych i ocenia ich konsekwencje; wyjaśnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.	38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Uczeń: 5) analizuje z punktu widzenia międzynarodowych standardów praw człowieka przypadki naruszania praw i wolności w różnych państwach;
V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	Uczeń opisuje sposób działania władz publicznych i innych podmiotów życia publicznego; wykorzystuje swoją wiedzę o zasadach demokracji i ustroju Polski do interpretacji i oceny wydarzeń w życiu społecznym i politycznym; przedstawia prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej; rozumie znaczenie prawa i praw człowieka w codziennym życiu obywatela oraz rozpoznaje przypadki ich łamania.	39. Polska polityka zagraniczna. Uczeń: 1) wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce zagranicznej państwa odgrywa racja stanu i jak można ją zdefiniować; 2) charakteryzuje główne kierunki polskiej polityki zagranicznej po 1989 r. i sposoby jej prowadzenia (na wybranych przykładach); 3) wyjaśnia, jaki wpływ na polską politykę zagraniczną ma członkostwo w Unii Europejskiej; 4) przedstawia działania Polski w dziedzinie pomocy rozwojowej; 5) charakteryzuje relacje Polski z wybranymi państwami, na podstawie samodzielnie zebranych informacji.

VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	Uczeń przedstawia związki między swoim życiem a sytuacją społeczności lokalnej, sytuacją Polski, Europy i świata; wyjaśnia złożoność zjawisk społecznych, politycznych, ekonomicznych i kulturowych; uwzględnia perspektywę globalną w interpretacji tych zjawisk.	4. Struktura społeczna. Uczeń: 2) porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie, wyjaśniając związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych; 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia oraz sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; 5. Zmiana społeczna. Uczeń: 1) charakteryzuje historyczne formy organizacji społeczeństwa (pierwotne, tradycyjne, przemysłowe, postindustrialne); 2) omawia cechy współczesnego społeczeństwa zachodniego (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe, informacyjne); 3) analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej na podstawie własnych obserwacji i tekstów kultury; 4) przedstawia i ocenia dwie drogi zmiany społecznej: rewolucję i reformę; 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny dysproporcji między globalną Północą i globalnym Południem oraz mechanizmy i działania, które ją zmniejszają lub powiększają; 4) przedstawia na przykładach wzajemne zależności pomiędzy państwami biednymi i bogatymi w polityce, ekonomii, kulturze i ekologii; 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie; 6) rozważa możliwości prowadzenia akcji humanitarnych, współpracy rozwojowej oraz interwencji pokojowych na obszarach dotkniętych konfliktami zbrojnymi, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne; 7) wymienia konflikty, którym towarzyszy terroryzm; wyjaśnia ich przyczyny oraz motyw i sposoby działania terrorystów; opisuje i ocenia strategie zwalczania terroryzmu; 8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla). 41. Globalizacja współczesnego świata. Uczeń: 1) przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja, ekologia); 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych; 42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Uczeń: 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu; 5) wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy, ocenia ich znaczenie dla danego regionu i świata;

		6) ocenia wpływ członkostwa w NATO na pozycję międzynarodową i poziom bezpieczeństwa Polski. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Uczeń: 1) wskazuje możliwości odgrywania przez Unię Europejską roli światowego mocarstwa; 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego. 45. Polska w Unii Europejskiej. Uczeń: 1) wyjaśnia, na czym polega swobodny przepływ osób, kapitału, towarów i usług w Unii Europejskiej oraz jakie są zasady przekraczania granic przez polskich obywateli (w strefie Schengen i poza nią);

Załącznik 2

Materiał pomocniczy do zajęć z WOS nt. Cele i skutki szczytu państw NATO w Warszawie

Źródło: Edyta Brudnik i inni, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Zakład wydawniczy SFS Kielce 2000, s.52